

DAD'S ARMY IN HILVARENBEEK

LUCHTBESCHERMING WAS PRIMITIEF

Door Jan Naaijken

Over de oorlogsjaren in onze gemeente is heel wat gepubliceerd, met als uitstekende synthese het boek *Hilvarenbeek 1940-1945* door Kees van Kemenade. Weinig of niets is met betrekking tot dit onderwerp geschreven over de voorgaande jaren, de tijd waarin Hitler aan de macht kwam (in 1933) en gaandeweg de oorlogsdreiging al maar beklemmender werd. Toen het snel duidelijk werd door welke waanzinnige veroveringszucht Hitler bezeten was werd, aanvankelijk aarzelend, ook in ons land een aantal maatregelen genomen.

Een daarvan was de instelling van de Luchtbeschermingsdienst met het doel de burgerbevolking weerbaar te maken tegen luchtbombardementen. Bij een wet uit 1936 werden alle gemeenten, dus ook Hilvarenbeek, verplicht zo'n organisatie op te richten. Uit hoofde van zijn ambt stond ze hier onder leiding en verantwoording van burgemeester J.C. de Rooij. De dagelijkse praktische organisatie berustte bij J.A. Brekelmans, hoofd van de openbare school in de Paardenstraat (nu foto Roelofs) die 12 à 14 leerlingen telde - de man had tijd genoeg.

De plaatselijke afdeling bestond geheel uit vrijwilligers, veelal werklozen (er waren er vele) die blij waren iets omhanden te hebben. Als jonge, net afgestudeerde onderwijzer hoorde ik daar bij.

Door de ogen van nu gezien was de opzet van een verbazingwekkende primitiviteit. Het hoofd had een opleiding gevolgd in een handvol lessen, waarvan hij de bevindingen op zijn manier doorgaf aan zijn 'manschappen'.

Een gewichtig onderdeel vormde de luchtwacht, die vijandige vliegtuigen en eventuele calamiteiten moest signaleren. De 'dienst' trad in na kantoortijd en duurde tot de volgende ochtend. De wachters, steeds met zijn tweeën, bevonden zich als middeleeuwse ridders op de eerste omgang van de toren, maar verreweg de meeste tijd bivakkeerden zij in een weinig comfortabel hok dat voor hen tussen de torenbalken was getimmerd. Zij stonden via een telefoonlijn in verbinding met de 'gronddienst' in het gemeentehuis, die niet eens over een radio beschikte. Hij kon alarm slaan door middel van de enige sirene die het dorp rijk was. Via de lokale pers werd de bevolking enige voorlichting gegeven. Nu en dan werden bijzonder kleinschalige oefeningen georganiseerd, die ongeveer dezelfde waarde hadden als die van *Dad's army* in Engeland. Pas in 1941 kwam een volwaardige organisatie tot stand.

Deze herinneringen schoten me te binnen toen ik, rommelend in vergeelde papieren, een doorslag van een door mij uitgebracht rapport aan het hoofd aantrof, waarin ik op bijna aandoenlijke wijze probeer van een onbetekenende gebeurtenis een belangrijk feit te maken, rijp om voor de geschiedenis vast te leggen.

Wat hierbij alsnog gebeurt.....

Hilvarenbeek was in 1938, net als de rest van Nederland nauwelijks voorbereid op een oorlog. De organisatie van de burgerscherming was primitief.

GEMEENTE Hilvarenbeek

R A P P O R T

Over de oefening van den Luchtbeschermingsdienst
op Donderdag 13 October 1938
Rapporteur: J.Naaijkens, leider van de patrouille Hulp-politie op de
grens Esbeek Hooge en Lage Mierde.

Ofschoon de werkzaamheden van de patrouille door het geringe verkeer niet erg uitgebreid waren, meent zij toch te kunnen constateren dat, althans wat haar rayon betreft, de oefeningen naar behoren geslaagd genoemd mogen worden. Gezien de omstandigheden, mag het resultaat bevredigend heten.

De sirene welke het begin der oefeningen moest aankondigen, was tot in den verren omtrek hoorbaar; naar schatting ongeveer 2 a 3 km. met de wind mee. Het bleek echter, dat verscheidene dorpsbewoners in het geheel niet wisten, wat dit geloei toch wel te betekenen had. Desondanks waren de boerenhoeven op het voorgeschreven uur practisch alle in duisternis gehuld; sommigen hadden zelfs reeds vanaf half 8 in het donker gezeten, hetgeen geweten moet worden aan een misdruk in de streekbladen. Het afschermen van licht had niet altijd even doelmatig plaats. Waar de bewoners zich reeds te ruste hadden begeven was zulks vanzelfsprekend in orde; waar dit niet het geval was trad meestal een grove onwetendheid aan de dag. Dikwijls werd volstaan met een gordijntje en aangezien men van lichtsluizen etc. blijkbaar geen notie had viel vaak bij het openen van de deuren een helle lichtbundel dwars over de donkere weg. Doeltreffende, populaire voorlichting tot in de kleinste onderdelen, lijkt ons daarom ten zeerste gewenst.

Wielrijders stopten allen zonder uitzondering op het eerste verzoek. Verscheidene fietsers die uit de richting Hilvarenbeek naderden, hadden hun licht weer ontstoken, in de veronderstelling dat de oefeningen slechts alleen voor de Kom golden; menigmaal bleek men bevreesd te zijn voor bekeuringen. Aantal: 8.

Slechts drie auto's passeerden. Autobus N 12116 was buitengewoon slecht afgeschermd, zodat we aanvankelijk in de veronderstelling waren, dat er met vol licht werd gereden. In de bus zelf waren alle lichtjes aan. Richting H'Beek-Mierde. Autobus N 3769 en N 22400 werden door ons afgeschermd. De eerste bij wijze van proef alleen voor, doch het rode achterlicht bleek zo buitengewoon ver en helder zichtbaar te zijn, dat de tweede wagen zowel voor als achter beplakt werd. Mits ruim van water voorzien, voldeed het Papier uitstekend. Volgens de verklaringen van een chauffeur, verschaften ze bij niet te grote snelheid ruim voldoende licht; de bestuurders bleken zeer welwillend te zijn.

Overigens blijken een witte band, 'n rood licht en 'n slappe hoed indruk te maken!

De Rapporteur

Aan het Hoofd van den
Luchtbeschermingsdienst